

9. Собаєва О.В. Активізація пізнавальної діяльності студентів в умовах дистанційного навчання : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.09 – Теорія навчання / О.В. Собаєва. – Х., 2001. – 19 с.

10. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О.І. Пометун. – К. : СПД Кулінічев Б.М., 2007. – 144 с.

11. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко ; за ред. О.І. Пометун. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.

12. Пометун О. Технологія інтерактивного навчання як інноваційне педагогічне явище / О.І. Пометун // Рідна школа. – 2007. – № 5. – С. 46–49.

13. Teaching and the Case Method / Louis B. Barnes, C. Roland Christensen, and Abby J. Hansen (Text, Cases, and Readings): Third Edition. – HARVARD BUSINESS SCHOOL PRESS. – Boston, Massachusetts. – 1994. – 499 S.

14. Проблема викладача, що практикує кейс-метод (частина 1). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.casemethod.ru/base1.php?tbl=artikel&id=4>.

ОСТРОВСЬКА Н.Д.

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ З ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Становлення української демократичної держави, побудова громадянського суспільства передбачають зміни в системі освіти України. Це стосується, насамперед, переорієнтації на особистість громадянина. Мова йде про реалізацію завдань, пов'язаних з інтеграцією України в Європейський Союз, у стратегії якого записано: спроможність взяти на себе зобов'язання, що випливає із членства в Європейському Союзі [2]. Удосконаленню педагогічної культури ХХІ ст. буде сприяти особистісно орієнтоване навчання, в центрі якого – людина. Тому на Всеукраїнському з'їзді працівників освіти поряд з іншими питаннями було розглянуто Державну національну програму “Освіта. Україна ХХІ століття”, в якій вказано, що для цього необхідне “створення життєздатної системи безперервного навчання й виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації” [3]. На сьогодні підготовці кадрів для аграрного сектора та підвищенню рівня економічного розвитку села приділяють велику увагу. На це вказано в програмі “Відродження села – справа молодих” (2005), Указі Президента України “Про державну підтримку підготовки фахівців для сільської місцевості” (2005).

В галузі вищої освіти як стратегічний напрям для підвищення освітнього та культурного рівня фахівців передбачено перехід до гнучкої системи їх підготовки на основі гуманістичних принципів. Гуманістичні цінності освіти передбачають напрям професійної переорієнтації в підготовці майбутніх фахівців до особистісно орієнтованої педагогіки співробітництва за рахунок упровадження особистісно орієнтованих технологій навчання, максимальної індивідуалізації навчального процесу, створення умов для самонавчання й саморозвитку студентів. Особливо це стосується навчального процесу підготовки з історії, філософії та політології, дисциплін, які займають одне з провідних місць у формуванні свідомих громадян України.

У вітчизняній літературі проблему особистісно орієнтованої освіти відображено у працях І. Бега, О. Бондаревської, В. Лутая, В. Серікова, А. Фурмана, І. Якиманської та ін. Підходи різних науковців до особистісно орієнтованого навчання мають спільні ознаки, що дає змогу об'єднати їх у єдину систему. До таких ознак ми відносимо:

- психологічну основу навчальної діяльності студентів;
- спрямованість на формування професійних якостей майбутнього спеціаліста;
- диференціацію та індивідуалізацію навчального процесу;
- інтеграцію компонентів, принципів, критеріїв, засобів навчання, методів і різних технологій (змістово-пошукові, особистісно-розвивальні; педагогічної підтримки).

Виходячи з ролі особистісно орієнтованого навчання в розкритті індивідуальності студента, О. Заболотська пропонує таке: індивідуальність студента, її формування й розвиток мають стати метою педагогічної освіти; проведення комплексу спеціальних досліджень (методологічних, методичних, психологічних); зміна уявлень про студента як носія знань і вмінь; соціальних вимог; ставлення до студента як до суб'єкта навчального процесу. Вивчаючи основні напрями досліджень, ми визначили, що практично на всіх напрямках потребує вивчення питання про особистісний розвиток людини в процесі професійної діяльності та підготовки до неї [4].

Мета статті – розкрити можливості впровадження особистісно орієнтованого підходу в навчальний процес вивчення гуманітарних дисциплін для майбутніх аграріїв.

На думку С. Подмазіна, зміст особистісно орієнтованої освіти повинен включати все, що потрібно людині для будівництва своєї особистості, тобто те, що допомагає їй продукувати власне життя [6, с. 2]. Таке тлумачення сутності особистісно орієнтованої освіти свідчить, що розвиток особистості не є випадковим. Він детермінований середовищем, діяльністю, спілкуванням, коли відбувається постійна трансформація зовнішніх впливів у внутрішні процеси особи – її спрямованість, інтереси, потреби, мотиви тощо. Як підкреслює А. Алексюк, основою формування особистості завжди виступає її індивідуальний досвід [1, с. 347].

Існуючі моделі особистісно орієнтованої педагогіки поділяють на три основні групи: соціально-педагогічну; предметно-дидактичну; психологічну.

Соціально-педагогічна модель, на думку І. Якиманської [7, с. 46], реалізовує вимоги суспільства. Завдання школи автор вбачає в тому, щоб кожен учень, який закінчив певний рівень навчання, відповідав моделі соціального замовлення суспільства. Звідси основні соціальні вимоги до особистості: підпорядкування індивідуальних інтересів громадським, конформізм, слухняність, колективізм.

Предметно-дидактична модель особистісно орієнтованої педагогіки традиційно пов'язана з організацією наукових знань у системі з урахуванням їх предметного змісту. В основі дидактики лежить предметна диференціація, спрямована на виявлення: переваг студента щодо роботи з матеріалом різного предметного змісту; інтересу до його поглибленого вивчення; орієнтації студента на заняття різними видами предметної (професійної) діяльності. Організація знань за

науковими напрямками відповідно до рівня їх складності (програмоване, проблемне) є основним джерелом особистісно орієнтованого підходу до студента.

Психологічна модель особистісно орієнтованої педагогіки до останнього часу зводилась до визнання різниці в пізнавальних здібностях того, хто навчається, які розуміють як складне психологічне утворення, зумовлене генетичними, анатомо-фізіологічними, соціальними причинами й факторами в їх складній взаємодії та взаємовпливі.

У результаті аналізу наукових поглядів Н. Мойсеюк [5], С. Подмазіна [6], І. Якиманської [7] та інших ми визначили низку позицій, важливих для розуміння особистісно-орієнтованого освітнього процесу, його проектування й реалізації в практиці роботи вищої школи, а саме:

- особистісно орієнтоване навчання повинно забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості студента як суб'єкта пізнавальної та предметної діяльності;

- спираючись на здібності, нахили, інтереси, ціннісні орієнтації та суб'єктний досвід кожного студента, особистісно орієнтоване навчання має забезпечувати для них можливість реалізувати себе в різних видах діяльності;

- зміст освіти, її засоби й методи організуються так, щоб студент мав можливість вибрати предметний матеріал, його вид та форму;

- освіченість як сукупність знань, умінь, індивідуальних здібностей є найважливішим засобом становлення духовних та інтелектуальних якостей студента й має бути основною метою сучасної освіти;

- освіченість формує індивідуальне сприйняття світу, можливості його творчого перетворення, широке використання суб'єктного досвіду в інтерпретації та оцінювання фактів, явищ, подій навколишньої дійсності на основі особистісно значущих цінностей і внутрішніх настанов;

- найважливішими чинниками особистісно орієнтованого освітнього процесу є такі, що розвивають індивідуальність студента, створюють умови для його саморозвитку та самовираження;

- особистісно орієнтоване навчання будується на принципі варіативності, що означає визнання різноманітності змісту й форм навчального процесу, вибір яких повинен здійснювати викладач з урахуванням розвитку кожної особистості, її педагогічної підтримки в пізнавальному процесі.

Система розвивального навчання, яка покладена в основу особистісно орієнтованого підходу, ґрунтується на таких принципах: навчання на високому рівні труднощів; швидкий темп у вивченні програмового матеріалу; провідна роль теоретичних знань; усвідомлення студентами процесу учіння; цілеспрямована й систематична робота над розвитком усіх студентів, у тому числі найслабших. Ці принципи ми використали при проведенні досліджень та розробці моделі застосування особистісно орієнтованого навчання при викладанні політології, історії України та всесвітньої історії.

З метою перевірки стану впровадження особистісно орієнтованого навчання при вивченні циклу гуманітарних дисциплін було проведено педагогічне дослідження. У констатувальному етапі дослідження взяли участь студенти Бережанського агротехнічного інституту Національного університету біоресурсів і природокористування України тих курсів, які вивчають дисциплі-

ни гуманітарного циклу, а саме: “Всесвітня історія” на I курсі, “Історія України” та “Філософія” на II курсі й “Політологія” на III курсі.

Загальний масив охоплених – 259 осіб, із них викладачів – 18.

Як основний критерій упровадження елементів особистісно орієнтованого навчання ми обрали визначення стану готовності викладачів гуманітарних дисциплін агротехнічного інституту до реалізації особистісно орієнтованого навчання в процесі професійної підготовки майбутніх аграріїв. Результати анкетування показали, що педагоги визначають мету й завдання заняття, нехтуючи думкою аудиторії, переривають висловлювання, гальмуючи ініціативу доповідачів, схильні приймати єдине правильне рішення, останнє слово залишаючи за собою. Викладачі на заняттях є ретрансляторами офіційної думки (найчастіше висловленої автором підручника, за яким вчать студенти) та закріпленою державними програмними документами.

Студенти в традиційному навчанні виступають як об’єкти управління, виконавці планів педагога. Основна мотивація учіння та, на яку орієнтується педагог у процесі навчання, найчастіше без урахування мотивів студента, тобто зовнішня. Студенти сприймають навчання як необхідність, обов’язок, рідше як престиж. Індивідуальні особливості учасників навчального процесу нівелюються. У традиційному навчальному процесі з історії присутні репродуктивні методи й форми навчання.

Результати дослідження показали, що більшість викладачів – 19, або 67,86%, виявили орієнтацію на предметно-змістову сторону викладання гуманітарних дисциплін, у 7, або 25%, викладачів педагогічна діяльність пов’язана з потребою в самовдосконаленні, самореалізації та підвищенні власної професійної майстерності, лише у 2, або 7,14%, навчання дисциплін гуманітарного циклу спрямовано на студента і пов’язано з потребою в розвитку його особистості.

Ми пояснюємо такі результати опитування викладачів тим, що під час їхнього навчання в педагогічній вищій школі була слабо розвинута система підготовки до особистісно орієнтованого навчання. Проте серед тих викладачів, які добре знайомі ще зі студентської лави з інноваційними тенденціями в сучасній вищій школі, зокрема, з особистісно орієнтованим навчанням (це 11 викладачів, що становить 39,29%), лише двоє (7,14%) працюють над створенням особистісно орієнтованого освітнього середовища.

Результати анкетування показали, що більшість студентів (72,92%) не використовують особистого досвіду у власну думку на заняттях з історії, філософії та політології. Це означає, що навчальний процес недостатньо зорієнтований на особистісний підхід до студента й слабо стимулює розвиток самопізнання та внутрішньої мотивації до учіння.

Висновки. Таким чином, вивчення проблеми впровадження особистісно орієнтованого підходу при вивченні дисциплін гуманітарного циклу показало необхідність модернізації навчального процесу.

Наші подальші дослідження будуть спрямовані на реалізацію основних принципів дидактики в процесі особистісно орієнтованого навчання майбутніх аграріїв політології, історії України та всесвітньої історії.

Література

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України : навч. посіб. / А.М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.

2. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / М.Ф. Степко, Я.Я. Болубаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. – К. : Освіта, 2004. – 384 с.
3. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття). – К. : Освіта, 1993. – 24 с.
4. Заболотская О.А. Роль личностно-ориентированного обучения в раскрытии индивидуальности / О.А. Заболотская // Актуальні проблеми гуманітарної освіти : зб. наук. пр. – Кременець, 2004. – Вип. 1. – С. 47–50.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н.Є. Мойсеюк. – К. : ВАТ “КДНК”, 2001. – 608 с.
6. Подмазін С.І. Проблема змісту особистісно-орієнтованої освіти / С.І. Подмазін // Завуч. – 2001. – № 11. – квітень. – С. 2–3.
7. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И.С. Якиманская. – М. : Сентябрь, 1996. – 96 с.

ОТРОШКО Т.В.

ІНФОРМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ФУНКЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ УЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ

Проблема освіти виходить на перший план у зв'язку зі становленням нового типу суспільних відносин – інформаційного суспільства. На сучасному етапі розвитку людської діяльності не можна назвати галузь, у якій би не використовували засоби інформаційних і комунікаційних технологій. Тому сьогодні особливо гострою є проблема формування інформатичної компетентності сучасного вчителя інформатики.

Підготовка учителя в умовах модернізації освіти повинна відображати перспективні тенденції розвитку інформаційних та інноваційних педагогічних технологій у сфері фундаментальної, випереджальної, відкритої й безперервної освіти. Основною метою педагогічної освіти сьогодні є підготовка педагога відповідного рівня та профілю, конкурентноспроможного на ринку праці, компетентної та відповідальної людини, яка вільно володіє своєю професією й орієнтується в суміжних галузях знань, здатної до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готової до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

Нині вищі навчальні заклади в Україні функціонують в умовах, коли формування освітніх цілей відбувається на міжнародному, міжнаціональному рівнях та проголошуються в міжнародних конвенціях і документах. Проголошення рівного доступу до якісної освіти є стратегічним напрямом розвитку освіти країн, що перебувають у періоді перетворень. У зв'язку із цим набуває актуальності розвиток компетентісно орієнтованої освіти.

Проблему психолого-педагогічних умов та шляхи формування професійної компетентності вчителя вивчали В.В. Баркасі, В.М. Введенський, О.І. Власова, О.А. Дубасенюк, М.В. Елькін, В.О. Калінін, Л.Г. Карпова, Г.М. Копил, Н.Є. Костилова, В.К. Левицький, Н.Н. Лобанова, А.К. Маркова, М.Д. Махлін, Н.Г. Ничкало, Є.І. Огарев, О.І. Пометун, В.А. Сластьонін, В.О. Тюріна, В.А. Хуторський та ін.

Питання інформатичної компетентності учителів розглядали вітчизняні (Н.М. Попович, Л.Г. Собко, О.М. Спірін) та зарубіжні (В.В. Котенко, С.Л. Сурменко, Р.І. Горохова, Я. Веб (Ian Webb), Т. Довнес (Toni Downes)) науковці, в